

Het levenstestament

De regie zelf in handen houden

EPN®

Vereniging van Estate Planners in het Notariaat

Het levenstestament

De regie zelf in handen houden

Wellicht heeft u weleens nagedacht over wat er gebeurt wanneer u een zwaar ongeluk krijgt, ernstig ziek wordt of gaat dementeren? Wie kan dan uw wensen op medisch gebied kenbaar maken aan de behandelend arts? Wie regelt voor u het beste verzorgingshuis of uitstekende particuliere zorg? Hoe en door wie wordt uw vermogen goed beheerd?

U kunt bij uw notaris een 'levenstestament' opmaken. In uw levenstestament wijst u één of meerdere personen aan die u onvoorwaardelijk vertrouwt. U geeft aan hen een volmacht om uw wensen op medisch gebied kenbaar te maken en om goede zorg te organiseren. Daarnaast geeft u volmacht om uw vermogen te beheren, waarbij u uitgebreide instructies kunt geven over de wijze waarop dit dient te gebeuren. Deze brochure is bestemd voor een ieder die meer wil weten over het maken van een levenstestament. Daarnaast is deze brochure bedoeld als voorbereiding op uw eerste gesprek bij de notaris.

Inhoudsopgave

Wat is een levenstestament?.....	2
Wat is het verschil met een gewoon testament?.....	2
Waar bestaat een levenstestament uit?.....	2
Voor wie is een levenstestament van belang?.....	2
Zelf de regie in handen houden.....	3
Laat weten wat uw wensen zijn.....	3
Wat kan ik in een levenstestament regelen?.....	3
Financiën en bezit.....	4
Schenkingen.....	4
Medisch handelen.....	4
Praktische zaken rondom uw overlijden.....	4
Hoe regel ik mijn levenstestament?.....	4
Naar de notaris.....	5
Registratie van uw levenstestament.....	5
Wie ziet de inhoud van mijn levenstestament?.....	5
Kan ik mijn levenstestament herroepen?.....	6
Welk soort levenstestament past bij mij?.....	6
U bent ondernemer.....	6
Bezit in het buitenland.....	7
Mentorschap, bewind en ondercuratele stelling.....	7
Ouderdom en ziekte.....	8
Waarvoor geeft u volmacht in een medische behandelingsvolmacht?.....	8

Wat is een levenstestament?

Een levenstestament is een document, opgesteld en vastgelegd bij de notaris, waarin u uw wensen en instructies doorgeeft aan de mensen en instanties om u heen voor het geval er tijdens uw leven iets gebeurt waardoor u zelf uw belangen niet meer kunt behartigen. U kunt daarbij bijvoorbeeld denken aan de situatie dat u door een ongeluk of door ziekte zelf niet meer in staat bent om belangrijke zaken – privé of zakelijk – te regelen. Maar u kunt ook een levenstestament maken als u bepaalde zaken niet zelf meer wilt regelen en het prettiger vindt dat een ander dat voor u doet.

Wat is het verschil met een gewoon testament?

De naam zegt het al: een levenstestament is een testament dat werkt tijdens uw leven terwijl een gewoon testament juist vastlegt wat er ná uw overlijden met uw nalatenschap moet gebeuren.

Omdat een gewoon testament pas werkt na overlijden kan een in het testament benoemde executeur of bewindvoerder pas met zijn of haar werkzaamheden beginnen nadat u bent overleden. Veel mensen voelen de behoefte om ook iemand aan te stellen voor de periode voorafgaand aan het overlijden en met een levenstestament kunt u ervoor zorgen dat de gewenste persoon al gedurende uw leven uw zaken kan gaan regelen.

Waar bestaat een levenstestament uit?

Een levenstestament bestaat uit een drietal onderdelen:

1. één of meer volmachten;
2. de omschrijving van uw wensen ten aanzien van (medische) verzorging (denkt u daarbij aan zaken als een behandelgebod, een behandelverbod, een euthanasieverklaring, of een donorcodicil);
3. nuttige informatie voor degene die aan de slag moeten met uw levenstestament meestal in de vorm van bijlagen met overzichten van uw bankrekeningen, (digitale) codes en wachtwoorden, verzekeringen, kunstverzamelingen en dergelijke; of een instructie waar deze overzichten worden bewaard.

Voor wie is een levenstestament van belang?

Het is in de eerste plaats voor uzelf van belang om vast te leggen wat uw wensen en verzoeken zijn in het geval u deze niet (meer) naar voren kunt brengen. Maar het is ook voor iedereen die voor u zorgt of zakelijk met u samenwerkt van belang om te weten wat uw wensen zijn. Dit geldt zowel voor uw (zakelijke) partner, uw kinderen en naaste familie, alsook voor zorg hulpverleners.

Zelf de regie in handen houden

Een voorbeeld:

U heeft een uitgesproken mening met betrekking tot de vraag wie uw vermogen zou moeten beheren op het moment dat u dit zelf niet meer kunt en u heeft daarbij ook al bedacht wie per se niet geschikt is om uw vermogen te gaan beheren. In verband hiermee bent u ook al bij de notaris geweest om dit te laten vastleggen in uw testament voor de periode na uw overlijden.

Nu komt u gedurende uw leven in een situatie terecht (bijvoorbeeld door ziekte of ouderdom) dat u uw eigen belangen niet meer kunt behartigen. Uw kinderen willen daarom uw vermogen onder bewind stellen en dienen daartoe een verzoek in bij de rechter, waarbij zij een bewindvoerder voorstellen die u per se niet wilde. U bent zelf niet meer in staat om uw wensen hieromtrent te uiten. Omdat u nog in leven bent, mag de notaris geen informatie verschaffen met betrekking tot de inhoud van het door u gemaakte testament en bij gebrek aan informatie zal in de meeste gevallen door de rechter een bewindvoerder conform het verzoek van de kinderen benoemd worden met als gevolg dat over uw vermogen een bewindvoerder wordt benoemd die u per se niet wilde. U kunt zich voorstellen dat dit anders is in het geval u een duidelijke voorkeur voor een bewindvoerder in uw levenstestament zou hebben opgenomen. Indien u daarin bijvoorbeeld expliciet zou hebben opgenomen dat een bepaalde persoon niet tot bewindvoerder benoemd dient te worden, is dit een duidelijke leidraad voor de rechter waar de rechter in de meeste gevallen ook gehoor aan zal geven.

Laat weten wat uw wensen zijn

Vaak weet uw naaste omgeving niet precies wat uw wensen zijn of ontstaat hier verschil van mening over. Het opstellen van een levenstestament voorkomt dat uw naaste omgeving niet op de hoogte is van wat u nu precies wilde. Bedenkt u daarbij dat de keuze om het over te laten aan uw naaste omgeving (bijvoorbeeld uw kinderen) óók een keuze is die kan worden opgenomen in het levenstestament. Mocht uw naaste omgeving wel al op de hoogte zijn van uw wensen dan nog is het nuttig om deze wensen op te nemen in het levenstestament. Voor een heleboel handelingen dient bijvoorbeeld een bewindvoerder toestemming te krijgen van een kantonrechter. Als een bewindvoerder namens u een schenking wil doen dan is de hoofdregel dat hij daarvoor geen toestemming van de kantonrechter krijgt. Dit is anders indien uit uw levenstestament zou blijken dat u er bewust voor heeft gekozen dat er aan bepaalde personen geschenken dient te worden.

Wat kan ik in een levenstestament regelen?

In uw levenstestament kan worden vastgelegd wat in uw specifieke situatie van belang is. In de praktijk blijkt dat in de meeste gevallen iets geregeld dient te worden op de navolgende gebieden:

Financiën en bezit

Hoe en door wie dient uw vermogen beheerd te worden? Wie krijgt de dagelijkse leiding in uw onderneming in de periode dat u dit niet meer zelf kunt doen? Dient uw onderneming/woning verkocht te worden of juist niet?

Schenken

U schonk ieder jaar een bedrag aan de kleinkinderen. Dient dit door te gaan of juist te stoppen?

Medisch handelen

Het geven van toestemming voor het al dan niet mogen verrichten van medische handelingen. Of misschien het benoemen van een mentor die voor u zal gaan bepalen welke medische handelingen er wel of juist niet verricht dienen te worden.

Praktische zaken rondom uw overlijden

Op het moment dat iemand komt te overlijden zijn er vele zaken die in een korte periode geregeld dienen te worden. Als u uw nabestaanden instructies wenst mee te geven met betrekking tot uw uitvaart of met betrekking tot het wel of niet doneren van uw organen of weefsels, dient u dit te regelen in uw levenstestament, testament of een (donor)codicil. In de praktijk komt het zeer vaak voor dat pas nadat de uitvaart heeft plaatsgevonden, de nabestaanden naar een notaris zullen gaan om het testament van de overledene in te zien of dat pas later (te laat) een donorcodicil gevonden wordt.

Om zeker te zijn dat uw nabestaanden tijdig op de hoogte zullen zijn van uw wensen met betrekking tot uw overlijden, is het verstandig om hiervan in uw levenstestament melding te maken. Wat betreft het donorcodicil geldt dat dit een document is dat u zelf kunt opstellen zonder tussenkomst van een notaris. Dit brengt met zich mee dat er in sommige situaties twijfel kan ontstaan over de geldigheid van een donorcodicil. Door het codicil op te nemen in uw levenstestament neemt u deze eventuele twijfel weg. De notaris moet zich er immers van overtuigen dat u op het moment dat u uw levenstestament opstelt en ondertekent, volledig in staat bent om uw wil te bepalen. Dit biedt bijvoorbeeld voor artsen meer zekerheid dat u op het moment dat u de instructies gaf, de gevolgen van uw beslissingen goed kon overzien.

Hoe regel ik mijn levenstestament?

Een levenstestament wordt (zoals een gewoon testament) vastgelegd in een notariële akte. Dat betekent dus, dat de notaris u over de mogelijkheden informeert en met zijn specialis-tische kennis en ervaring advies geeft bij het opstellen van een levenstestament. Voor sommige handelingen, waarvoor in een levenstestament volmacht wordt gegeven, is een notariële volmacht wettelijk vereist (bijvoorbeeld de volmacht om een hypotheek af te sluiten).

Naar de notaris

Het maken van een levenstestament is maatwerk. Ieder mens heeft weer andere persoonlijke voorkeuren en wensen en u kunt zich voorstellen dat een ondernemer hele andere zaken wenst te regelen dan iemand die reeds met pensioen is. Het is belangrijk dat een levenstestament weloverwogen tot stand komt. Het is daarbij ook van belang dat u de gelegenheid en de tijd krijgt om uw eigen wensen te formuleren en om rustig over bepaalde zaken na te denken.

Het proces van het maken van een levenstestament verloopt vaak als volgt:

U begint met het doorlezen van deze brochure ter voorbereiding op een eerste bespreking met uw notaris. Tijdens de eerste bespreking met uw notaris zal in grote lijnen duidelijk worden wat er in uw levenstestament dient te komen. De notaris zal dit vervolgens uitwerken in een eerste ontwerp van uw levenstestament, hetgeen u tezamen met een uitgebreide toelichting zal worden toegestuurd.

Naar aanleiding van het toesturen van het eerste ontwerp, zal het waarschijnlijk zo zijn dat u nog de nodige gegevens dient aan te dragen om het levenstestament compleet te maken. Daarnaast zal het ook zo zijn dat het eerste ontwerp (nieuwe) vragen en keuzes heeft opgeroepen. Deze zaken kunnen dan aan bod komen in een tweede bespreking met de notaris. Vervolgens zal de notaris naar aanleiding van de tweede bespreking een definitief ontwerp toesturen tezamen met een toelichting hierop. Indien u kunt instemmen met het tweede ontwerp kan er een derde en laatste afspraak gemaakt worden om het levenstestament te tekenen.

Registratie van uw levenstestament

Na ondertekening wordt het levenstestament bij de notaris in de kluis bewaard en de notaris zal u vervolgens een zogenaamd "afschrift" meegeven. Dit is een door de notaris ondertekende kopie van de originele akte. De akte wordt geregistreerd in een Centraal Levenstestamentenregister (CLTR). Het CLTR biedt geen inzage in de inhoud van het levenstestament. Alleen notarissen hebben toegang tot de gegevens van het CLTR. Deze situatie is vergelijkbaar met het maken en registreren van een gewoon testament. Door de registratie kunnen belanghebbenden te weten komen of iemand een levenstestament heeft gemaakt en of dit levenstestament al dan niet herroepen is.

Wie ziet de inhoud van mijn levenstestament?

Het is natuurlijk niet de bedoeling dat ieder willekeurig persoon inzage kan krijgen in uw levenstestament. Tegelijkertijd moet het levenstestament tijdens uw leven door bepaalde personen kunnen worden geraadpleegd. Dat geldt niet alleen voor uzelf, maar ook voor een door u in het levenstestament benoemde gevolmachtigde. Na uw overlijden dient het levenstestament ingezien te kunnen worden door bijvoorbeeld uw erfgenamen en een

executeur. Wie wat, en wanneer, in uw levenstestament kan zien is ook maatwerk en u kunt dan ook in de akte vastleggen wie een afschrift of een uittreksel van (de volmacht(en) uit) uw levenstestament mag hebben.

Als een arts of een kantonrechter informatie uit een levenstestament nodig heeft of wil weten of er een levenstestament is, dan kan hij daarvoor uw notaris raadplegen.

De notaris zal iedere keer de poortwachter zijn die bepaalt wie er kennis mag nemen van de inhoud van uw levenstestament.

Kan ik mijn levenstestament herroepen?

U kunt het levenstestament op ieder moment herroepen of wijzigen door het maken van een nieuwe notariële akte, zolang u op het moment van het herroepen van uw levenstestament maar "wilsbekwaam" bent. Dus naar het oordeel van de notaris nog wel in staat bent om uw eigen wil te bepalen. Omdat de herroeping door het maken van een notariële akte dient te gebeuren, heeft het geen rechtsgevolgen als u het levenstestament thuis zou verscheuren.

Welk soort levenstestament past bij mij?

Zoveel mensen zoveel wensen. De uiteindelijke inhoud van uw levenstestament is geheel afhankelijk van uw eigen voorkeuren en uw persoonlijke omstandigheden. Om u enig idee te geven van wat u zoal kunt regelen in uw levenstestament volgt hierna een kort overzicht van een aantal veelvoorkomende situaties.

U bent ondernemer

Als ondernemer is het van belang dat de zaken altijd doorgaan. Ook op het moment dat u als ondernemer zelf niet meer in staat bent om te handelen of omdat u tijdelijk met andere dingen bezig bent. Voorkomen moet worden dat uw onderneming stil komt te liggen als u (tijdelijk) uit de roulatie bent en u daardoor niet of onvoldoende leiding kunt geven. Dit kunt u oplossen door in uw levenstestament aan iemand een ondernemersvolmacht te geven.

U kunt al uw zaken als ondernemer, vennoot, bestuurder of aandeelhouder, dat wil zeggen alle handelingen zonder enige uitzondering op elk rechtsgebied (ondernemingsrecht, vennootschapsrecht, fiscaal recht) regelen. U kunt bijvoorbeeld volmacht geven om investeringen te doen, rechtspersonen op te richten, statuten van een vennootschap te wijzigen of om stemrecht in een aandeelhoudersvergadering uit te brengen.

U hoeft niet voor al uw zaken een ondernemersvolmacht te geven. U kunt de volmacht beperken door deze alleen af te geven voor specifieke handelingen of voor een bepaald doel. De volmacht om al uw zaken te mogen verrichten kunt u ook beperken als u meer dan één gevolmachtigde benoemt. U kunt vastleggen dat de gevolmachtigden ieder

afzonderlijk alle handelingen mogen doen, met uitzondering van een aantal handelingen, die altijd door de gevolmachtigden tezamen moeten worden verricht. Bijvoorbeeld het beëindigen van (een deel) van uw onderneming, het aangaan van een samenwerking met andere ondernemingen (fusie, joint-venture), het doen van investeringen boven een bepaald bedrag of het ontslaan van uw medewerkers.

Bezit in het buitenland

Voor het geval dat u vermogen in het buitenland bezit kunt u in uw levenstestament een zogenaamde buitenlandvolmacht opnemen. Bijvoorbeeld uw vakantiewoning in Spanje, een Zwitserse spaarrekening of aandelen in een buitenlandse vennootschap. Het Nederlands recht is op (de volmacht in) uw levenstestament van toepassing. Uw eigendommen in het buitenland zullen veelal onder een ander recht vallen, het recht van het land waar de vakantiewoning staat of waar u een onderneming heeft. Ieder land heeft haar eigen (internationaal) recht.

Een (algemene) volmacht waarbij de persoon die u gevolmachtigd heeft (bijna) alles met betrekking tot uw buitenlands vermogen kan doen dat uzelf ook zou kunnen, kan problemen geven als niet precies is aangegeven voor welke specifieke handeling de volmacht is gegeven. Verder wordt in het buitenland vaak de eis gesteld dat er twee gevolmachtigden moeten zijn. Eén handtekening is doorgaans niet voldoende. Om deze redenen is een op maat gemaakte buitenlandvolmacht in uw levenstestament essentieel.

Mentorschap, bewind en ondercuratele stelling

Er zijn drie beschermingsmaatregelen, te weten mentorschap, onderbewindstelling en ondercuratelestelling. Deze maatregelen maken het mogelijk dat iemand anders uw belangen kan behartigen en voor u beslissingen neemt of handelingen verricht. U kunt in uw levenstestament vastleggen wat uw wensen zijn voor het geval de kantonrechter een beslissing moet nemen over bijvoorbeeld een bewindvoering over uw vermogen. Als uw verstandelijk vermogen tekort schiet of (tijdelijk) achteruit gaat kan het zijn dat u zelf niet langer uw wil kunt bepalen, uw financiën niet kunt regelen of dat u niet langer uw rechten als patiënt kunt uitoefenen.

Mentorschap is bedoeld voor mensen die hun persoonlijke belangen niet meer kunnen behartigen. Een mentor beschermt u op het persoonlijke vlak. Mentorschap gaat dus niet over uw geld of over uw goederen. Als u zelf niet meer kunt beslissen over uw verzorging, verpleging of (medische) behandeling doet een mentor dat voor u.

Onderbewindstelling van uw goederen is bedoeld om uw financiële belangen te behartigen op het moment dat u dat (tijdelijk) niet zelf kunt doen. Het is niet altijd nodig dat al uw goederen onder bewind worden gesteld. De bewindvoerder moet, zolang dat gaat, samen met u de beslissingen nemen. Als u het niet met elkaar eens bent hakt de rechter de knoop door.

Curatele is de meest ingrijpende beschermingsmaatregel. Met ondercuratelestelling wordt u als persoon en wordt uw vermogen beschermd. Als iemand onder curatele wordt gesteld, is deze niet langer handelingsbekwaam. Dit betekent dat er geen handelingen meer mogen worden verricht zonder toestemming van de curator.

In uw levenstestament kunt u uw wensen vastleggen, voor het geval er een mentor, bewindvoerder of curator zou moeten worden benoemd. De kantonrechter zal hier normaal gesproken rekening mee houden.

Ouderdom en ziekte

In een medische behandelingsvolmacht in uw levenstestament kunt u uw wensen vastleggen voor het geval u lichamelijk of geestelijk niet meer voor uzelf kunt zorgen. In deze medische behandelingsvolmacht geeft u aan op welke wijze u verzorgd zou willen worden of medisch behandeld zou willen worden.

De medische behandelingsvolmacht is bedoeld om in geval van wilsonbekwaamheid bepaalde beslissingen te kunnen beïnvloeden. Degene die u heeft gevolmachtigd of aan wie u door het vastleggen van een schriftelijke wilsverklaring een verzoek doet, weet dan waar hij rekening mee moet houden.

De medische behandelingsvolmacht is voor de mensen om u heen belangrijk zodat zij kunnen nagaan wat uw wensen zijn als u bijvoorbeeld in coma raakt of dement wordt. U kunt dan immers niet langer zelf uw wil bepalen, men spreekt dan van wilsonbekwaamheid. In een dergelijke situatie kan een door u aangewezen gevolmachtigde uw persoonlijke belangen behartigen. Niet in de laatste plaats is een behandelingsvolmacht of bijvoorbeeld een euthanasieverzoek van belang voor uw behandelend arts(en) en andere zorgverleners.

U bepaalt zelf aan wie u volmacht geeft om namens u op te treden als u zelf niet meer kunt aangeven of u een bepaalde medische behandeling wilt ondergaan. U kunt bijvoorbeeld uw partner, een familielid of een andere vertrouwenspersoon aanwijzen. Verder kunt u instructies geven aan een arts of andere hulpverlener. Bijvoorbeeld een niet-behandelverklaring of juist een behandelgebodsverklaring.

Waarvoor geeft u volmacht in een medische behandelingsvolmacht?

In een medische behandelingsvolmacht geeft u onder meer volmacht om uw medische belangen te behartigen, om al dan niet medische inlichtingen en gegevens te mogen krijgen. Daarnaast kunt u een aantal verklaringen vastleggen ten aanzien van uw wensen voor uw levenseinde, zoals een niet-behandelverklaring, een euthanasieverzoek of een dementieverklaring. U kunt ook denken aan een dementieverklaring, waarin u aangeeft wat er moet gebeuren als u uw partner, kinderen of andere dierbare personen niet meer herkent. Of een donorcodicil waarmee u toestemming geeft om na uw overlijden organen

of weefsels te transplanteren. Al deze verklaringen mag u zelf opstellen en hoeven niet notarieel in een levenstestament te worden vastgelegd. Toch is het goed om dat wel te doen, of om deze verklaringen als bijlage van uw levenstestament op te nemen. De notaris moet zich er immers van overtuigen dat u op het moment dat u uw verklaring opstelt en ondertekent, volledig in staat bent om uw wil te bepalen. Daarenboven staat voor artsen en anderen vast dat u op het moment dat u de instructies gaf, de gevolgen van uw beslissingen goed kon overzien.

De Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst geeft patiënten het recht op een zogenaamde "niet-behandelverklaring". De niet-behandelverklaring wordt, in tegenstelling tot een gewoon testament, niet letterlijk uitgevoerd, maar naar de geest van hetgeen u daarin heeft verklaard. De hulpverlener of arts zal samen met uw gevolmachtigde dan wel uw mentor de niet-behandelingverklaring zo goed mogelijk uitleggen naar uw bedoelingen. In een niet-behandelverklaring geeft u aan welke (medische) behandelingen u niet wilt ondergaan. Als u geen niet-behandelverklaring heeft gemaakt, dan wordt u behandeld volgens de algemeen gangbare opvattingen in de gezondheidszorg.

De niet-behandelverklaring is niet gelijk aan een euthanasieverklaring. Met deze laatste verklaring vraagt u om medicijnen die leiden tot uw levenseinde als uw leven uitzichtloos is of als u ondraaglijk pijn lijdt. U kunt zelf aangeven wat u verstaat onder ondraaglijk en uitzichtloos lijden. Uw euthanasieverklaring kan als bijlage bij uw levenstestament worden gevoegd. U kunt ook volstaan door alleen in uw levenstestament te verklaren dat u een euthanasieverklaring heeft en dat uw arts(en) en uw partner, familie of gevolmachtigde daarvan op de hoogte zijn gesteld.

De dementieverklaring kunt u gebruiken om aan te geven om in geval van dementie uw leven (actief) te beëindigen. U kunt daarbij aangeven aan welk soort symptomen van dementie en op welke leeftijd u daarbij denkt.

In een levenstestament kan worden vastgelegd in welke situatie of omstandigheden iemand wel of juist niet wil worden behandeld. Als u bepaalt dat u wel wilt worden behandeld, dan geeft u een behandelgebodsverklaring. Hierin verklaart u dat u levensverlengende maatregelen wilt, waardoor u zo lang mogelijk in leven blijft. Ook als anderen twijfelen of het leven voor u nog wel zinvol is.

